

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АРЕНАДА ЖАҒАНДАНУ ҮРДІСІНДЕГІ КОРЕЯНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-МӘДЕНИ ӨЗГЕРУІ

*Тазабекова Г.Б.¹, Рабилова А.С.²

¹Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Қиыр Шығыс
кафедрасының аға оқытушысы, магистр

Алматы, Қазақстан, e-mail: tazabekova.gulmira@kaznu.kz

²Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 2 курс магистранты
Алматы, Қазақстан, e-mail: ara96550@gmail.com

Андатпа. Қазақстанға тарихи депортация кезінде қоныс аударған корея сарам корейлері бүгінде өзіндік тарихи-мәдени мұраға бай, халықтық элементтері мен сан ғасырлық ұлттық салт-дәстүрі мен әдет-ғұрпын өз дәрежесінде сақтап қалған, ата салтының мол қазынасын дәріптей білген ұлт ретінде қадірлі екенін білеміз. Жалпы Қазақстанда қоныс ететін ұлт өкілдерінің бірі болып табылатын корей халқының тарихы мен ділін, қазіргі Оңтүстік Кореяның қоғамы мен әлеуметтік ерекшеліктерін зерделеу, зерттеу отандық корейтану ғылымын дамыту үшін аса маңызды. Осыған байланысты зерттеудің мақсаты болып ғаламдық аренадағы жаһандану үрдісі барысындағы Оңтүстік Корея халқының әлеуметтік – мәдени тұрғыда өзгеру ерекшеліктерін қарастыру табылады. Жаңа корей қоғамы әлемдік модернизация сатыларына сәйкес өзінің салт-санасының, әдет- ғұрыптарының және ұлттық болмысының сақталуына үлкен мән бере отырып, жаһандану заманында өз мәдени мұрасын дүниежүзіне паш етіп, сан алуан әлеуметтік өзгерістерді басынан кешіргені анық.

Осыған орай берілген мақалада Оңтүстік Корея мемлекетінің жаһандану үдерісіне қарамастан өзінің дәстүрлі төл мәдениеті, ұлттық құндылықтары және рухани ұстанымдарын барынша сақтап қалуы, аталған мәдениеттің халықаралық сахнада маңызды орын алып, жер жүзіне кең таралуы, сонымен қатар, тәуелсіздік алғаннан кейін және модернизация кезеңіндегі корей қоғамында орын алған әлеуметтік өзгерістер сияқты мәселелер жан-жақты қамтылады. Зерттеу жұмысының ғылыми және тәжірибелік маңыздылығын айтар болсақ, Оңтүстік Кореяның ірі әлемдік үдерістер шеңберіндегі мәдени және әлеуметтік тұрғыда өзіндік даму үлгісін зерделеу қазіргі жаһандану заманында қазақ қоғамына тиімді болатын сапалы қоғамдық-мәдени даму стратегияларын қалыптастыру барысында ерекше мәнге ие.

Мақаланы жазу барысында тақырыпқа сәйкес ресми құжаттар мен дереккөздер пайдаланылып, корей, орыс және шетелдік ғалымдардың ғылыми көзқарастарына талдау жасалды. Жұмыстың әдіснамасына келер болсақ, зерттеуді жүзеге асыру кезінде жүйелеу, жалпылау және тарихи-этнографиялық әдістер қолданылды.

Ғылыми жұмысты жүргізу нәтижесінде корей ұлттық діліне тән дәстүршілдік қазіргі кезде де корей қоғамының маңызды тұсы болып табылатындығы айқындалды. Корейлердің өз дәстүрлі мәдениетіне ерекше құрметпен қарап, өздерінің құнды рухани мұрасын ұқыпты сақтай отырып, жаңа заманда ұлттық, әлеуметтік және тұрмыстық элементтерді нығайтатын қоғамдық өмірдегі сабақтастық идеясын қолдайтындықтары анықталды.

Тірек сөздер: Оңтүстік Корея, ұлт, қоғам, мәдениет, салт-дәстүрлер, халықаралық арена, жаһандану, әлемдік модернизация.

Негізгі ережелер

Оңтүстік Корея экономикалық жағынан артта қалған, аграрлық және оның үстіне соғыстан зардап шеккен қоғамнан қарқынды және көбінесе жеделдетілген индустрияландыру арқылы дамыған постиндустриалды қоғамға өтуі жаһанданудың айқын теориясының ережелерін растайтын тамаша мысал болып көрінеді. 1960 жылдары Президент Пак Чон Хи-дің әскери қолдауымен үкіметі «туған елді жаңғырту» бағдарламасын жариялады [1] және қоғамға экономикалық белсенділікті арттыратын және дәстүрлі әлеуметтік құрылымдар мен мәдени үлгілерді ығыстыратын жаңа батыстық үлгідегі институттарды іс жүзінде таңды.

Кіріспе

Түбегейлі және өктемшіл жаңғыру әлеуметтік теңсіздіктің өсуіне, дәстүрлі әлеуметтік топтардың күйреуіне, мемлекеттік төрешілдіктің кәсіпкерлерге, жұмысшыларға, зиялы қауымға қысым жасауына себеп болды. Жаңғыртуды қуып жетудің ауыр зардаптарына серпіліс Оңтүстік Корея қоғамында өктемшіл мемлекет қолдаған институттарға (заңмен бекітілген қоғам салты, дәстүрі, заңы) балама құрайтын жаңа дәстүршілдік құрылымдар мен қозғалыстардың пайда болуы әсер етті. Ыдыраған рулық байланыстардың орнына өнеркәсіптік корпорацияларды, мемлекеттік мекемелер мен университеттерді қауымдастыққа айналдыратын, басшылығы мен мүшелерінің көпшілігі шығу тегі бойынша бір рудан, аймақтан, оқу орнынан, әскери бөлімнен біріктірілген ынтымақ нысандары пайда болды. Бұл рекрутинг (қызметкерлерді таңдау) және мансаптық өсу құрылымдары жаңғыртудың өте оңды түріне қайшы, қазіргі корей қоғамына тән қасиетке айналды және зерттеушілер тарапынан «жаңафамилистік» деп аталды [2, 130 б.]. Тағы бір тән негізгі ой батысшыл жаңартуларға балама іздеудегі нанымдар мен рәсімдер корей «сырттан келген» мәдениетінің жойылуына және қарапайым халықты езіп-жаншуына қарсы шыққан, дәстүрлі өнерге, дінге бет бұрған зиялы қауым өкілдерін, студенттерді, кәсіподақтарды және діни белсенділерді біріктірген әлеуметтік-мәдени және саяси қозғалыстың пайда болуы еді. Этнографиялық зерттеулер мен фольклорлық (халық даналығы) қойылымдардан бастап ереуілдер мен азаматтық бағынбаушылыққа дейінгі ауқымды бұл қозғалыс 1970-1980 жылдардағы жаңғырту дегдарына (элитасына) күрделі сынақ болды және минчжун (корей тілінде «халық», «бұқаралық») деп аталды [2, 131 б.].

1980 жылдардың соңы мен 1990 жылдардың басындағы әскери диктатураның жойылуы және одан кейінгі саяси өмірдің демократиялануы мен экономиканың ырықтандырылуы Оңтүстік Корея қоғамын жаңғыртудың негізгі кезеңі болып саналады [2, 132 б.]. Дегенмен, авторитаризмнен (билік жүргізудің, басқарудың демократияға, құқыққа қарсы тұжырымдамасы) либерализмге (парламенттік құрылысты, саяси бостандықты және жеке кәсіпкерлікті жақтаушыларды біріктіретін саяси ағым) бұл ауысу классикалық жаңғырту теориялары шеңберінде антижаңғырту және жаңа дәстүршілдік (жаңа дәстүршілдік) деп белгіленуі тиіс сол қоғамдық

қозғалыстардың сәтті күресінің нәтижесі болды. Бұл қайшылықты Ш. Эйзенштадттың көпжақты жаңғырту (жан-жақты, заманауилық) тұжырымдамасына сілтей отырып теріске шығаруға болады [3]. Көпжақты жаңашылдық тұжырымдамасы Оңтүстік Кореяға тән жаңғырту жолы «дәстүрлілік-жаңғырту» қосарлы сызбасымен байланысты оғаштықтардан арылуға және жаңа фамилизм мен минчжун қозғалысын әлеуметтік ескішілдік пен мәдени фундаментализмнің көріністері ретінде емес, оның ерекше заңдылықтары ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Жаһандану категориясы ондаған жылдар бойы ғылыми және қоғамдық-саяси дискурста маңызды орынға ие болды. Қол жетімді анықтамалардың барлық алуандығымен бұл категорияға екі негізгі көзқарас бар. Біріншісі – абсолютті түрде қоғамның даму сатысы ретінде сипаттай отырып, модернизацияны абсолютті түрде анықтау. Бұл тәсіл бірқатар проблемаларды тудырады. Егер критерийлер абстракцияның жоғары деңгейінде таңдалса, онда санаттың пайдалылығы айтарлықтай шектеледі, өйткені оның көмегімен тек «дәстүрлі» және «заманауи» қоғамдар арасында шекараны салуға болады. Сонымен қатар, соңғыларының сипаттамалары оларға арналған монографиялар жазылып, жарияланғанға қарағанда тезірек ескіреді. «Қазіргі заманғы қоғамдарды» анықтау үшін нақты категориялар керек болғандықтан, бұл ұғымның тарих философиясынан тыс эвристикалық мағынасы күмән тудырады. Көпшілік үшін дәстүрлі және қазіргі қоғамға бөліну дәуірлер ауқымындағы таза тарихи зерттеу тақырыбы болып табылады.

Классикалық жаңғырту теорияларының қатаң үлгілері де, бірнеше жаңғырту теорияларының икемді үлгілері де 1990 жылдардың соңы мен 2000 жылдардың басындағы негізгі ойларды сипаттау мен түсіндіруде тиімсіз болып шықты. Осы кезеңде «корейлік ғажайыпты» қамтамасыз еткен экономикалық құрылымдар дағдарыс жағдайына түсіп, ұлттық шекарадан өтетін қаржыландырудың, технологиялардың, адамдардың, ақпараттың және тауарлардың қарқынды ағыны Оңтүстік Корея қоғамын айтарлықтай өзгертті. Экономикалық әл-ауқат пен азаматтық бостандықтарды қабылдайтын тұтынушылық үлгілердің пікір алуандығы және өсіп келе жатқан жаңа ұрпақтардың космополитизмі (әлемді сүюшілік) сол әлеуметтік институттардың жұмыс істеуіне және индустрияландыру және индустрияландыру кезеңдерінде демократияландыру қалыптасқан мәдени тәжірибелерді жаңғыртуға қолдау көрсетпейді. Экономика мен қоғамдағы ашық, ұтымды және желілік құрылымдар жаһандану және виртуализация теориялары ұсынған жаңа тұжырымдамалық құралдарды қолдану арқылы жақсырақ сипатталған деп түсіндіріледі [4].

Қоғамды қайта құрудың жаңғыртушылық үлгісінің шектелуі оның әлеуметтік өзгерістердің бірегей бағытталған және үздіксіз траекториясын қабылдауымен байланысты. Оңтүстік Кореяда соңғы елу жылда дерлік әрбір онжылдықта қоғамдық өмірдің барлық салаларында күрт бетбұрыстар мен ымырасыз жаңа үрдістер болды. Сондықтан Оңтүстік Кореядағы әлеуметтік өзгерістердің тұжырымдамалауы мен теориялық түсіндірмесі экономикадағы, саясаттағы және мәдениеттегі өзгерістердің дәйекті өзгеретін

траекторияларын эмпирикалық (адам баласының тәжірибесіне ғана негізделген) қайта құруға негізделуі керек.

Жаңа конфуцийшілдік иерархияның, салт-дәстүрдің, зияткерлік ізденістердің, қауымдастыққа жатқаны үшін ғана өзін-өзі жетілдірудің құндылығын көрсететін этикалық ілім ретінде [5], индустрияландыру және құрылып жатқан зауыттарға тиімді жұмысшыларды тағайындау үшін алғашқы кезеңде дәстүрлі қауымдастықтардың мүшелерін тартуға ықпал еткен жоқ. Сондықтан, 1980-жылдарда жаңа конфуцийлік көзқарастар ірі корпорациялар мен мемлекеттік органдардың кеңселерінде, мектептер мен университеттердің аудиторияларында өзара іс-шараларды ұйымдастыру ережелеріне толық сәйкес болып шықты.

Оңтүстік Корея қоғамының жалпы мәдени өзгерісі соңғы жарты ғасырда орын алған экономикалық және саяси өзгерістерге сәйкес кезеңдер мен бұрылыстардан өтті.

1960 жылдары жапон отаршылдық режимі мен Корей соғысы ыдыраған дәстүрлі мәдени ортаға жаңашылдық мәдени үлгілердің енгізілуін көрді. Президент Пак Чон Хи жариялаған «Туған жерді жаңғырту» доктринасы мәдениет саласында дамуға кедергі келтіретін артта қалудың белгісі деп жарияланған дәстүрлі ғұрыптар мен рәсімдердің батыстық үлгідегі алмастырушы ретінде жүзеге асырылды. Әміршіл жаңғыртудың мәдени саясатының маңызды құралы 1969 жылы енгізілген, үйлену тойы, жерлеу, ата-бабаларды құрметтеу, 60 жылдық мерейтойын тойлау сияқты кәрістердің өміріндегі негізгі оқиғаларды реттейтін отбасылық рәсімдер кодексі болды [6, 558–559 б.]. Сол кездегі Оңтүстік Корея мәдениетін батыстандырудың тағы бір тенденциясы протестантизмге (XVI ғасырда католик дінінен бөлінген христиан дінінің бір ағымы) жаппай бет бұру болды, оған саяси және іскерлік дегдар оң көзқарас танытты, ел үшін дәстүрлі емес дінді ұтымды және ілгерінді құндылықтардың, мекемелердің және үлгілердің тасымалдаушысы ретінде қабылдайды.

1970 жылдары Оңтүстік Корея мәдениетінде өктемшіл жаңғыртудың қарқынын үзген үрдіс пайда болды. Мемлекеттің модернистік идеологиясын қолдайтын нормативтік тәртіп пен екі көзқарастан туындаған жаңа ұлтшылдық арасында шиеленіс күшейе бастады: қала жұмысы мен тұрмысының элементтері, салт-жоралары мен минчжун қозғалысы белсенділерінің идеологиялық құрылымдары конфуцийлік рәсімдер элементтерімен және шаманистік бағытта біріктіретін көптеген корейлердің күнделікті тәжірибесіне айналды. Пак Чон Хи режимі «озықтық пен білім беру» дискурсын дамытуды жалғастырды, ал дегдардың белсенді жаңғырту саясатына жауап ретінде қарсы шыққан зиялылар дәстүрлі рәсімдерге, музыка, би, театрландырылған қойылымдар, танымал басылымдар және сол сияқты басқа да құндылықтарға назар аударып дамыта бастады. Халық мәдениетінің дәстүрлі жанрларының көмегімен бір-бірімен қиылысатын тақырып дамыды, яғни қарапайым корейлердің әділетсіздікке және шетелдік басқыншылықтарға қарсы күресі сипатталады. Бұл әлеуметтік-мәдени қозғалыс бастапқыда басқарушы дегдар тарапынан жүйелі түрде бұзылған

Чолла аймағынан басталып, олардың көпшілігі қаржыландырудың басым бөлігі бағытталған Йоннам аймағынан пайда болды. Жаңа қозғалыстың ой өзегі ретіндегі кемшілік сезімі оны бүкіл елге танымал етті. Минчжун қозғалысының жетекшілері Кореяны кедейлік пен артта қалудың, оның басты белестері тарихи ауыртпалығына ұшыраған ел ретіндегі ресми көзқарасына қарсы тұрып, корей тарихын қайта құруды халықтың езгіге қарсы үздіксіз күресі ретінде қолға алды. 1894 жылғы көтеріліс, 1919 жылғы Жапонияға қарсы наразылық білдірулер, 1945–46 жылдардағы басқыншылыққа қарсы қозғалыс, 1979-1980 жылдардағы диктатураға қарсы қозғалыс болды.

1980 жылдары қарама-қарсы күштер жасаған элементтер – жаңғырту деғдары мен жаңа ұлтшылдар – экономикалық ұлтшылдықты жаңа конфуцийшілдікпен және жаңа фамилизммен біріктіретін салыстырмалы түрде біртекті ұлттық мәдениетті қалыптастырды. Ел дамуының ресми дискурсында мәдениетті «ескі немесе жаңа» қарсылық тұрғысынан түсінуден «батыс немесе өзіндік» айырмашылыққа негізделген жаңа көзқарасқа бетбұрыс болды. Ұлттық мәдениеттің батыстық «темір» ұғымынан тұратын конфуцийлік «бағдарлама арқылы қамтамасыз ету» ұғымы сәнге айналды [2, 139 б.].

Технологиялық және экономикалық дамуға кедергі жаңа ілім негізінде мәдени мұраны сақтау және ілгерілету саясаты белсенді түрде жүргізіле бастады [7, 560 б.], бұл постиндустриализмге көшу көрінісінде деғдар тарапынан емес, оның ресурсы мәдени мұра ретінде қабылданған. Оңтүстік Кореяда әртүрлі діндердің институцияландырудың жалпы үдерісінде әртүрлі әлеуметтік міндеттері бар көптеген діни ұйымдар пайда болған кезде жаңа конфуцийлік академияларды құру мемлекет тарапынан ресми қолдау алды. Жаңа фамилизм жұмысшыларды туыстық, достық және жерлестік байланыстар негізінде жұмысқа алу және олардың мансаптық өсу тәжірибесі ретінде әлеуметтік топтардың қалыптасу үрдістерін және әлеуметтік даму мазмұндылығын өнеркәсіптік кезеңдегі бұқаралық қоғамға тән нормалардан алшақтады. Алайда жаңа фамилизм бұқаралық ұйымдардан постиндустриалды қоғамның желілік құрылымдарына көшумен құрылымдық сипатқа ие болады, себебі ол әлеуметтік желілерді құруға және қолдауға ықпал етеді [8].

1990 жылдары Оңтүстік Кореяда ұлттық мәдениетті шоғырландыру үрдісі өзіне тән тұтынушылық, әлемді сүюшілік және эклектизммен (түрлі идеяларды дәйексіз пайдалану) постмодерндік мәдениетті тарату үрдісімен ауыстырылды. Өткен онжылдықтарда бұқаралық санада үстемдік еткен құндылық бағдарлары - экономикалық әл-ауқат пен қоғамдық қауіпсіздік — құндылық иерархиясында адам құқықтарына, өзін-өзі көрсетуге және қоршаған ортаны сақтауға бағытталған постматериализмге жол бере бастады [6, 869-896 б.].

Тұтынушыларға импорттың шектеулерінің жойылуы Оңтүстік Кореяның бұқаралық мәдениет нарығының америкаландыруының күшеюіне әкелді, ал жарты ғасырда жапондандыру үрдісі де пайда болды: жапондық кітаптарды,

журналдарды, фильмдерді, телехикаяларды және т.б. импорттауға идеологиялық негізделген шектеулер жойылғаннан кейін күшінде болды.

Оңтүстік Кореяның танымал мәдениетіндегі конфуцийлік рухтан шетелдік үлгілер мен бейнелердің үстемдігі және тұтынушылардың көпшілігінің сән ережелеріне мойынсұнуға дайындығын бірқатар сарапшылар постмодерндік жолмен өзінің жаңа үлгілерін сақтайтын тәжірибелерінің жаңа құралдарының дамуы ретінде түсіндірді [9].

Материалдар мен әдістерді сипаттау

Жалпы Оңтүстік Кореяның тарихы, корей халқының қоғамдық ұйымдасуы, әлеуметтік және мәдени ерекшеліктерінің теориялық негізін зерттеген ресей ғалымдарының ішінен В.И. Иванов, А.Н. Хохлов, Т.М. Симбирцева, Н.Ф. Бугай, Ю.В. Банин, В.Б. Воронцов, В.И. Денисов, С.С. Суслина, А.Ф. Троцевич т.б. есімдерін атауға болады. Шетел ғалымдарының зерттеулеріне келер болсақ, Дж.С. Гэйл, Г. Хендерсон, С. Палмер, М. Робинсон, А. Кларк корей қоғамының ұйымдасуы мен діни, мәдени және әлеуметтік сипатын егжей-тегжейлі қарастырады. Сонымен бірге, бұл салада И. Хан, Н. Лин, С. Ча, Т. Ким, Е. Ли сияқты корей ғалымдарының еңбектері де аса құнды деуге болады. Берілген зерттеу жұмысының теориялық және практикалық материалы ретінде жоғарыдағы корейтанушы авторлардың еңбектері кеңінен қолданылды.

Зерттеу барысында ресми құжаттар мен ғылыми дереккөздерді пайдалана отырып, корей, орыс және шетелдік авторлардың ғылыми көздеріне талдау жасалды. Сондай-ақ, жұмыстың зерттеу әдістері ретінде жүйелеу және жалпылау сияқты тарихи-этнографиялық әдістер қолданылды. Аталған әдістер негізінде жаһандану заманында Оңтүстік Корея қоғамының халықаралық кеңістіктегі орны, оның әлеуметтік және мәдени тұрғыда өзгеруі және болашақтағы моделіне қатысты жан-жақты талдау жасалып, толыққанды зерттеу жүргізілді.

Нәтижелері

XXI ғасырдың бірінші онжылдығында Оңтүстік Корея мәдениетінің өзгеруінде жаңа бетбұрыс болды: жаңғырту мен дәстүрлілік арасындағы тепе- теңдікті сақтайтын реципиент (заңды құқық негізінде төлем не табыс алушы) мәдениеттен ол жаһандық ағындар (материалдық және символдық) және желілерді тудыратын мәдениетке айналады. Корейлердің жаңа ұрпағы үшін өмір сүрудің жоғары деңгейі мен күшті ұлттық бірегейлік берілген, ал жаңа құндылық бағдар ретінде ілгерілеу күн тәртібінде тұр. Мақалада бұл бағыт адалдық пен өмір бойы жұмыс істеу мәдениетін ығыстырып, жеке жетістіктер мен мансап мәдениетіне әкелді. Тұтытуда талғампаздық бағдарламасы беделді әлемдік брендтерге құмарлықтан және қарқынды косметикалық процедуралар арқылы имиджді өзгертуден, сандық электрондық құрылғыларға тәуелділіктен, виртуалды қауымдастықтарға қатысудан және спорттың бір түрі ретінде компьютерлік ойындарды дамытудан көрінеді. Дегенмен, мәдениеттің жаңа күйі мен ілгерілеуге бағытталған құндылық бағдарының ең жарқын көрінісі Оңтүстік Кореяда жасалған үлгілер фильмдердің, телехикаялардың, поп-музыканың,

анимацияның, компьютерлік ойындардың және жастар сәнінің жаһандық таралуы деп аталатын «корей толқыны» (халлю) болды [10].

Қазақ халқының ұлттық бірегейлігіндегі салт дәстүрлердің сақталу сипаты. Біздің өмір сүріп отырған кезеңіміз жалпы мәдениетке қауіп-қатер төндіріп отыр, соның ішінде, біздің ата-бабамыздың дәстүрлі көшпелі мәдениетіне қауіп-қатер төндіріп отыр. Шындығына келгенде, қазіргі уақытта ұлттың көп бөлігі дәстүрлі мәдениеттен тыс тіршілік етіп отыр. Егер біз дамыған әлемнің қалған-құтқан және қоқыстары жиналған орынға - ұлтқа айналғымыз келмесе, онда біз өзіміздің еркіндігімізді және рух еркіндігін сақтап, әлпештеп қана қоймай, дамытуымыз қажет [11, 123 б.].

Ұрпақтар сабақтастығын сақтап қалудың бірден-бір жолы мәдени дәстүрлер мен ұлттық бірегейлікті қалпына келтіріп барынша жандандыру болып табылады, өйткені, мәдени дәстүрлер қандай да болмасын халықтың көпғасырлық рухани тәжірибесін жинақтап, ұлттың дүниетанымдық және рухани ерекшеліктерін айқындайды. Осы ретте, жалпы күнделікті мәдени тәжірибе аясында орын алатын мәдени дәстүрлер мен оның құрамдас бөліктері болып табылатын ұлттық салт-дәстүрлер мен наным-сенімдер кешенін кросс-мәдениетті тұрғыдан талдау әр халықтың ұлттық құндылықтары мен дүниетанымдық ерекшеліктерін анықтауға мүмкіндік береді.

Мәдени дәстүрлер жапон халқы үшін де, қазақ халқы үшін де ерекше маңызды әлеуметтік мәдени ұғым болып табылады. Олар күнделікті өмірде арнайы салт-дәстүрлер, ұлттық нанымдар мен сенімдер, әдет-ғұрыптар, символдар арқылы көрініс табады. Мәдени дәстүрлерді әлеуметтік мәдени феномен ретінде талдау жалпы қазіргі заманғы қоғамның тұрақты дамуына қажетті мәдени ресурстарды табуға мүмкіндік береді [11, 3 б.]. Дәл сол сияқты корей халқы үшін де мәдени дәстүрлер аса маңызды құндылық болып табылады.

Қазіргі жаһандану заманында әлеуметтік-мәдени салада ұлттық мәдениетке, кез келген елдің мәдениетіне әсер етпей қоймайтын айтарлықтай өзгерістер орын алуда. Жапон қоғамында Шығыс дәстүрлері мен Батыстың жаңашылдықтары үйлесімді біріктірілген [11, 99 б.]. Өз тарихи кезеңдерінде Корея Жапонияның аймақтық ықпалында болып, жапон мәдениеті корей қоғамының көптеген салаларын қамтыды. Оған қоса, Кореядағы оқшауланудың ұзақ кезеңдері жапон халқынан енген мәдениеттің өзгеріске түсінуіне және оның одан әрі жетілуіне ықпал етті. Нәтижесінде, Корея дәстүрлі мен жаңғырған уақыт арасындағы ұлттық мәдениет айырмашылығы байқалатын бірегей мәдени дәстүрді құра алды. Корей халқының дәстүршілдігі – әр түрлі өзгеріске ұшырағанымен, өз тарихи дәстүрлі мәдениетін сақтап қалуы.

Дәстүршілдік корей ұлтының менталитетіне еніп, оның сипатының маңызды бейнесіне айналды. Жаңа заманда корей қоғамында қалыптасқан дәстүрлер ұлттық, мәдени және тұрмыстық элементтерді нығайтатын қоғамдық өмірдегі сабақтастық идеясын ерекше айқын көрсетеді. Бес мыңжылдық тарихы бар оңтүстік және солтүстік корей халықтарының

бөлініп кеткені болмаса, тарихы бір екі халық та өз ұлттық дәстүріне ерекше құрметпен қарайды. Нәзік лотос және баланың өрнегі бар Селадон құмырасы, каллиграфия, музыка, кескіндеме және құмыра өнерлері әлі күнге дейін танымал [12]. Күні бүгінге дейін корей елі дәстүрлерге, өткен тарихына, ежелгі ескерткіштеріне құрметпен қарайды.

Корейлер құнды мәдени мұраны ұқыпты сақтап отыр, ал бұл мұралардың басым бөлігі болашақ ұрпаққа өнеге ретінде әлемдік мұра тізіміне ЮНЕСКО-ға (Біріккен Ұлттар Ұйымының Білім, Ғылым және Мәдениет жөніндегі Ұйымы) енген [13].

Қорытынды

Осылайша, корейлер мінез-құлық нормалары мен мәдениеттің формаларын сақтап қалуға тырысты. Саяси ойлау жүйесіне келетін болсақ, корейлер әлеуметтік мінез-құлқындағы дәстүрлері тарихи түрде конфуциандық әдеп пен дәстүрлердің әсерінен туындаған. Атап айтқанда, үлкенді-кішіні сыйлау, тәрбиелі өнегелі отбасының әдептерін білдіру, ілтипат көрсету, жауапкершілік таныту корейлер үшін әрдайым маңызды болып келеді. Бала кезінен бастап корейлер конфуцийшілдік ілім алу нәтижесінде білім және тәрбиеге назар аударған. Корейлердің ойынша, үлкендерді құрметтеу және оларға бағыну адамның ең маңызды міндеті болып табылады.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Han Y.W. The History of Korea: a new look. – Moscow: Oriental Literature, 2010. – P. 758.
- [2] Иванов Д.В. Траектории социальных изменений в Южной Корее: от догоняющей модернизации к виртуализации и глэм-капитализму // Вестник Санкт-Петербургского университета. – Санкт-Петербург. 2012. – № 4. – С.49.
- [3] Eisenstadt S. Multiple Modernities // Daedalus. – 2000. – №1 29. – P. 1–29.
- [4] Иванов Д. В. Виртуализация общества. – Санкт-Петербург: Петербургское востоковедение, 2000. – 96 с.
- [5] Cha S.H. Korean civil religion and modernity // Social Compass. – 2000. – № 47. – P. 467-485.
- [6] Kern T. Translating Global Values into National Contexts. The Rise of Environmentalism in South Korea // International Sociology. – 2010. - № 25. - P.869–896.
- [7] König M. Religion and the Nation-State in South Korea: A Case of Changing Interpretation of Modernity in a Global Context // Social Compas. – 2000. – № 47. – P. 551–570.
- [8] Ha Y.C. Late Industrialization, the State, and Social Changes. The Emergence of Neofamilism in South Korea // Comparative Political Studies. – 2007. – № 40. – P. 363–382.
- [9] Kim T. Neo-Confucian Body Techniques: Women’s Bodies in Korea’s Consumer Society // Body & Society. – 2003. – №9. – P. 97–113.
- [10] Lie J., Park M. South Korea in 2005: Economic Dynamism, Generational Conflicts, and Social Transformations // Asian Survey. – 2006. – № 46. – p. 56–62.
- [11] Сауданбекова Ш.Т. Қазақтар мен жапондардың ғұрыптық мәдениетіндегі ұқсастықтар мен ерекшеліктер: семиотикалық аспект // Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ хабаршысы. – 2020. – №3. – 99 б.
- [12] Lin N. 5000 Years of Korean Art // Journal of the History of Collections. – 2016. – № 28(3). – P. 383–400. doi:10.1093/jhc/fhv047.
- [13] Загорюлько А.В. Охрана археологического наследия в Республике Корея //

REFERENCES

- [1] Han Y.W. The History of Korea: a new look. Moscow: Oriental Literature, 2010, p. 758.
- [2] Ivanov D.V. Traektorii sotsial'nykh izmenenii v Yuzhnoi Koree: ot dogonyayushchei modernizatsii k virtualizatsii i glam-kapitalizmu [Trajectories of social change in South Korea: from catch-up modernization to virtualization and glam capitalism], Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Sankt-Peterburg. 2012, No. 4, p. 49 [In Russ].
- [3] Eisenstadt S. Multiple Modernities. Daedalus, 2000, No. 129, pp. 1–29.
- [4] Ivanov D.V. Virtualizatsiya obshchestva [Society virtualization]. Sankt-Peterburg: Peterburgskoe vostokovedenie, 2000, p. 96 [In Russ].
- [5] Cha S.H. Korean civil religion and modernity. Social Compass, 2000. No. 47, p. 467-485.
- [6] Kern T. Translating Global Values into National Contexts. The Rise of Environmentalism in South Korea. International Sociology, 2010. No. 25, p. 869–896.
- [7] König M. Religion and the Nation-State in South Korea: A Case of Changing Interpretation of Modernity in a Global Context. Social Compass, 2000, No. 47, p. 551–570.
- [8] Ha Y.C. Late Industrialization, the State, and Social Changes. The Emergence of Neofamilism in South Korea. Comparative Political Studies, 2007. No. 40, p. 363–382.
- [9] Kim T. Neo-Confucian Body Techniques: Women's Bodies in Korea's Consumer Society. Body & Society, 2003, No. 9, p. 97–113.
- [10] Lie J., Park M. South Korea in 2005: Economic Dynamism, Generational Conflicts, and Social Transformations. Asian Survey, 2006, No. 46, p. 56–62.
- [11] Saudanbekova Ş.T. Qazaqtar men jopardardyñ ğuryptyq mädenietindegi üqsastyqtar men erekşelikter: semiotikalyq aspekt [Similarities and differences in the ritual culture of Kazakhs and Japanese: semiotic aspect]. Äl- Farabi atyndağy QazÜU habarşysy, 2020, No. 3, p. 99 [in Kaz].
- [12] Lin N. "5000 Years of Korean Art". Journal of the History of Collections, 2016. No. 28 (3): 383–400. doi:10.1093/jhc/fhv047.
- [13] Zagorul'ko A.B. Okhrana arkheologicheskogo naslediya v Respublike Koreya [Protection of archaeological heritage in the Republic of Korea]. Kul'turologicheskii zhurnal, 2017, No.1, p.87 [in Russ].

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ КОРЕИ С МОМЕНТА ОБРЕТЕНИЯ НЕЗАВИСИМОСТИ И В ПЕРИОД МОДЕРНИЗАЦИИ

*Тазабекова Г.Б.¹, Рабилова А.С.²

*¹ Казахский национальный университет имени аль-Фараби,
старший преподаватель кафедры Дальнего Востока, магистр
Алматы, Казахстан, e-mail: tazabekova.gulmira@kaznu.kz

² Магистрант 2 курса Казахского национального университета
имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан, e-mail: ara96550@gmail.com

Аннотация: Общеизвестно, что корейцы переселившиеся в Казахстан в период исторической депортации, богаты собственным историко-культурным наследием. Они сумели прославить богатое историческое достояние своих предков и сохранить многовековые национальные традиции и обычаи, а также фольклорные элементы корейской культуры. Изучение истории и менталитета корейского народа, как одного из

этнических групп, проживающих в Казахстане, а также устоев общества и социальных особенностей современной Южной Кореи имеет большое значение для развития отечественной корееведческой науки. В связи с этим, целью данного исследования является рассмотрение специфики социальных и культурных трансформаций южно-корейского общества в ходе процесса интернационализации в международном пространстве.

Как известно, новое корейское общество пережило различные социокультурные изменения в эпоху глобализации, придавая большое значение сохранению традиций, обычаев и национальной идентичности в соответствии с этапами мировой модернизации. В связи с этим, в данной исследовательской работе, будут освещены такие важные вопросы, как сохранение корейцами своих исконных национальных ценностей в условиях международной интеграции, распространение традиционной культуры и укрепление прочных позиций на мировой арене, а также социальные изменения, произошедшие в Корее с момента обретения независимости и в период модернизации. Что касается научной и практической значимости исследовательской работы, то изучение и освоение уникального опыта духовной и социальной эволюции Южной Кореи в рамках крупных мировых процессов имеет большое значение для формирования качественных стратегий социокультурного развития, которые будут эффективны для казахстанского общества в современную эпоху глобализации.

В ходе написания статьи использовались официальные документы и источники по предложенной теме, анализировались научные взгляды корейских, российских и зарубежных ученых. Касательно методологии работы, в ходе исследования использовались историко-этнографический метод, а также методы систематизации и обобщения.

В результате проведения научной работы было определено, что традиционализм, свойственный корейскому национальному менталитету, и сейчас является важной частью корейского общества. Выявлено, что корейцы с особым уважением относятся к своей традиционной культуре и бережно сохраняют свое ценное духовное наследие, поддерживают идею преемственности в общественной жизни, укрепляющую национальные и бытовые особенности этноса в современную эпоху.

Ключевые слова: Южная Корея, нация, общество, культура, традиции, международная арена, глобализация, мировая модернизация

SOCIO-CULTURAL CHANGES IN KOREA SINCE INDEPENDENCE AND DURING THE PERIOD OF MODERNIZATION

*Tazabekova G.B.¹, Rabilova A.S.²

*¹ Al-Farabi Kazakh National University,

Senior Lecturer of Department of the Far East, Master

Almaty, Kazakhstan, e-mail: tazabekova.gulmira@kaznu.kz

² 2nd year Master's student of Al-Farabi Kazakh National

University, Almaty, Kazakhstan, e-mail: ara96550@gmail.com

Annotation. It is well known that the Koreans who moved to Kazakhstan during the period of historical deportation are rich in their own historical and cultural heritage. They managed to glorify the rich historical heritage of their ancestors and preserve the centuries-old national traditions and customs, as well as folklore elements of Korean culture. The study of the history and mentality of the Korean people, as one of the ethnic groups living in Kazakhstan, as well as the foundations of society and the social characteristics of modern South Korea, is of great importance for the development of domestic Korean studies. In this regard, the purpose of this

study is to consider the specifics of the social and cultural transformations of South Korean society during the process of internationalization in the international space.

As is known, the new Korean society has experienced various socio-cultural changes in the era of globalization, attaching great importance to the preservation of traditions, customs and national identity in accordance with the stages of world modernization. In this regard, this research work will highlight such important issues as the preservation by Koreans of their original national values in the context of international integration, the spread of traditional culture and the strengthening of strong positions on the world stage, as well as the social changes that have taken place in Korea since gaining independence and during the period of modernization. As for the scientific and practical significance of the research work, the study and development of the unique experience of the spiritual and social evolution of South Korea in the framework of major world processes is of great importance for the formation of high-quality socio-cultural development strategies that will be effective for Kazakhstani society in the modern era of globalization.

In the course of writing the article, official documents and sources on the proposed topic were used, the scientific views of Korean, Russian and foreign scientists were analyzed. Regarding the methodology of the work, the historical and ethnographic method, as well as methods of systematization and generalization, were used in the course of the study.

As a result of the scientific work, it was determined that the traditionalism inherent in the Korean national mentality is now an important part of Korean society. It was revealed that Koreans treat their traditional culture with special respect and carefully preserve their valuable spiritual heritage, support the idea of continuity in public life, which strengthens the national and everyday characteristics of the ethnic group in the modern era.

Keywords: South Korea, nation, society, culture, traditions, international arena, globalization, world modernization.

Статья поступила 17.04.2023